

EXCERPTA

6. zenbakia

1986-azendua

gaiak

orrialdeak

Simonides.....129-133

Andre Mariaren goresmenak.....134-140

Carmina Burana.....141-148

Definitiones, etymologiae, explica-

tiones e Sancti Augustini scrip-

tis depromptae..... 149-164

Jon Gotzon Etxebarria

Gernika

SIMONIDES
(556-468 K.a.)

Zeos uhartekoa, olerki moeta askotan nagusi, batzutan errazenera lerratzen da. Aginduzko bertsoak ere sarri egiten zituen, ondo ordainduta. Horregatik Pindaro-k "zilarrezko arpegia" deitzen zion.

Olerkia pintura mintzatua eta pintura olerki isila dela esan omen zuen.

πίνε πίν' ἐπὶ συμφοραῖς.

(7 P)

Edan, edan zorion aldian!

κονία δὲ παρὰ τροχὸν μεταμώνιος ἤέρθη.

(11 P)

Gurpilek astindutako hautsa arin igoten zen.

ἄνθρώπων ὀλίγον μὲν
κάρτος, ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες,
αἰῶνι δ' ἐν παύρῳ πόνος ἀμφὶ πόνῳ·
ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος·
κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος οἱ τ' ἀγαθοὶ
ὅστις τε κακός.

(15 P)

Giza-indarra ezereza da eta ahaleginak alferrak; epe laburrean nekea nekearen gain. Edonon heriotza itzuri-ezinaren mehatxua. Hil-beharra berdin berdin dute onek eta gaiztoek.

ἄνθρωπος ἔων μὴ ποτε φάσις ὃ τι γίνεται [[αὔριον]],
μηδ' ἄνδρα ἰδὼν ὄλβιον ὅσσον χρόνον ἔσσειται·
ὠκεία γὰρ οὐδὲ ταυπητέρου μύιας
οὕτως ἂ μεταστάσις.

(16 P)

Gizona izanik ez esan inoiz biharamunean zer gerta-
tu behar den;ezta gizon zorientsua ikusita noiz ar-
te izango den ere.Hegoak zabalduz euliak egiten du-
en hegazkada ez da giza-aldakuntza bezain arina.

ὃ δ' αὖ θάνατος κίχῃ καὶ τὸν φυγόμαχον. (19 P)

Burrukari ihes egiten diona ere harrapatzen daki
heriotzak.

οὕτις ἄνευ θεῶν
ἀρετὰν λάβεν, οὐ πόλις, οὐ βροτός.
θεὸς ὁ πάμμητις ἄπή-
μαντον οὐδὲν ἔστιν ἠθανᾶτοῖς.

(21 P)

Jaungoikoen laguntzarik gabe inork ez du lortzen e-
zer onik,ez herriek ez gizonek.Jaungoikoa oro-igar-
le.Zorion beterik ez dago gizonentzat.

οὐκ ἔστιν κακὸν
ἀνεπιδόκητον ἀνθρώποις· ὀλίγωι δὲ χρόνωι
πάντα μεταρρίπτει θεός.

(22 P)

Gizonentzat ez dago ustegabeko gaitzik.Epe labu-
rrean dena aldarazten daki Jaungoikoak.

τό τ]ε καλὸν κρίνει τό τ' αἰσχρὸν· εἰ δὲ
...κ]ακαγορεῖ τις ἄθυρον [σ]τόμα
περι]φέρ[ω]ν, ὁ μὲν καπνὸς ἀτελής, ὁ δὲ[
χρυ]σὸς οὐ μαινέτ[α]ι,
ἂ δ'] ἀλάθε[ι]α παγκρατής,
ἀλλ'] ὀλίγοις ἀρετὰν ἔδωκεν θ[εός]
ἔς τ]έλος· οὐ γὰρ ἑλαφρὸν ἔσθλ[ὸν] ἔμμεναι·
ἦ γ]ὰρ ἀέκοντά νιν βιάται
κέρ]δος ἀμάχητον ἢ δολοπλ[όκου]
με]γασθενῆς οἴστρος Ἀφροδίτ[ας]
ἔρ]θ[α]λοὶ τε φιλονικίαι.
ὦι δ]ὲ μὴ δι' αἰῶνος ὄσιαν
πάρεστι]θεῖν κέλευθον,
ἀλλ' ἀγαθ]ὸς ἔς τὸ δυνατόν.[

(36 P)

on-gaizkiak bereizten daki.Eta mihi luzeak esame-
sak zabaltzen dituenean,eska ezereza da,urrea ez
da lohitzen,egia ororen gain gelditzen da.Eta o-
so gitxiri eman die Jaungoikoak azkenerainoko sen-
dotasuna.Ez bait da txantxetako gauza ona izatea.
Nahi ez duena ere menderatzen du gutizia gaindi-
tuezinak edo Afrodita-ren ezten gogorrek edo eta
burrukarako gogo biziak.Beraz,bizitza guztian on-
bidetik ezin duena dadila zuzena ahal bestean.

ἄνδρ' ἀγαθὸν μὲν ἀλαθέως γενέσθαι
χαλεπὸν χερσίν τε καὶ ποσὶ καὶ νόωι
τετράγωνον ἄνευ ψόγου τετυγμένον·

(37 P)

Akatsik gabeko gizona,ondo hornidua eta benetan ona
izatea,eskuz,oinez eta gogoz goitik beherakoa izate-
a,benetan gauza zaila.

ἔστί τις λόγος
τὰν Ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις,
τῶν δέ μιν θοασὶ χώρον ἀγνὸν ἀμφέπειν·
οὐδὲ πάντων βλεφάροισι θνατῶν
ἔσοπτος, ὧι μὴ δακέθυμος ἰδρῶς
ἔνδοθεν μόληι,
ἴκηι τ' ἔς ἄκρον ἀνδρείας.

(74 P)

**Ipuin bat dago: Ontasuna arkaitz igoezinetan bizi
dela; neskatzken talde doneak inguraturik omen. Ez
da gizon ororentzat ikusgai, aitzitik barrutik i-
zerdi erretzailea dariona eta kemenaren kemenez
ari dena soilik heltzen da bertara.**

χαλκήη παρθένος εἰμί, Μίδεω δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι / ἔστ'
ἂν ὕδωρ τε νάηι καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήληι, / ἥελιος δ'
ἀνιῶν λάμπηι λαμπρὰ τε σελήνηι, / καὶ ποταμοὶ γε ῥέω-
σιν, ἀνακλύζηι δὲ θάλασσα, / αὐτοῦ τῆιδε μένουσα πολυ-
κλαύτωι ἐπὶ τύμβωι / ἀγγελέω παριοῦσι Μίδας ὅτι τῆιδε
τέθαπται.

(74 P)

**Brontzezko neskatzka nauzue, Midas-en hilobian etza-
nik. Ura jarionga, zuhaitz garaiak hazten, eguzki dis-
tiratsua sortzen, ilargia argitzen, ibaiak isurtzen
eta itsasoa olatuz irakitzen diren bitartean, hemen
txe nagoke, hilobi negarrezko honetan, Midas bertan
datzala bidaztiei iragarritz.**

ἔστι καὶ σιγᾶς ἀκίνδυνον γέρας.

(77 P)

Isiltasunak ere badu arrisku gabeko saririk.

τίς γὰρ ἄδονᾶς ἄτερ θνα-
τῶν βίος ποθεινὸς ἢ ποί-
α τυραννίς;
τᾶσδ' ἄτερ οὐδὲ θεῶν ζηλωτὸς αἰῶν.

(79 P)

**Atseginik ez balitz, giza-bizitza edo indarra bera
ere nola liteke gogozkoa? Hori gabe jainkoen bizi-
tza bera ere ez litzaiguke gutiziagarri.**

ἐν ἀνάγκαις γλυκὺ γίνεται καὶ τὸ σκληρόν.

(85 P)

Beharrizanean mingotsa ere gozo ohi da.

τὸ δοκεῖν καὶ τὰν ἀλάθειαν βιάται.

(93 P)

Itzurak egiari ere eragiten dio.

ἄγγελε κλυτὰ
ἔαρος ἀδουόδμου
κυανέα χελιδοῖ

(92 P)

**Udaberriaren geznari zalapartaria, usai gozoduna,
enara beltza!**

τὸ γὰρ γεγενημένον οὐκέτ' ἄρεκτον ἔσται.

(98 P)

Gertatua ez daiteke gertatu gabekotzat jo

μόνος ἄλιος ἐν οὐρανῶι

Ortzean eguzkia bakarrik.

(100 P)

Erdi Aroan Andre Maria-ri eskainitako kantak eta bertsoak oso ugariak ditugu; Izenik ez dakigun olerkari asko eta asko zein gehiagoka bezala aritu ziren Ama Birjinaren omenezko neurtitzetan.

Hurrengo datorren olerkia ez dakigu ziur norena den; San Anselmo-ri eta San Bernardo-ri ere zor zaiola esan duenik ez da falta.

XII. gizaldikoa da eta "MARIALE" edo Ama Birjinaren ohoretan egindako bilduma batean dator.

- 1 Omni die dic Mariae
mea laudes anima:
ejus festa, ejus gesta
cole splendidissima.
- 2 Contemplare et mirare
ejus celsitudinem;
dic felicem genitricem,
dic beatam virginem.
- 3 Ipsam cole ut de mole
criminum te liberet:
hanc appella, ne procella
vitiorum superet.
- 4 Haec persona nobis bona
contulit caelestia:
haec regina nos divina
illustravit gratia.
- 5 Lingua mea, dic trophaea
virginis puerperae,
quae inflictum maledictum
miro transfert genere.
- 6 Sine fine dic reginae
mundi laudum cantica:
ejus bona semper sona,
semper illum praedica.
- 7 Omnes mei sensus ei
personate gloriam;
frequentate tam beatae
virginis memoriam.
- 8 Nullus certe tam disertae
extat eloquentiae
qui condignos promat hymnos
ejus excellentiae.
- 9 Omnes laudent unde gaudent
matrem Dei virginem:
nullus fingat quod attingat
ejus celsitudinem.
- 10 Nemo dicet quantum licet
laudans ejus merita:
cujus cuncta sunt creata
ditioni subdita.

- 11 Sed necesse quod prodesse
constat piis mentibus,
ut intendam et impendam
me ipsius laudibus.
- 12 Quamvis sciam quod Mariam
nemo digne praedicet,
tamen vanus et insanus
est qui illam reticet.
- 13 Cujus vita erudita,
disciplina caelica,
argumenta et figmenta
destruxit haeretica.
- 14 Cujus mores, tamquam flores,
exornant ecclesiam;
actiones et sermones
miram praestant gratiam.
- 15 Evae crimen nobis limen
paradisi clauserat:
haec dum credit et oboedit
caeli claustra reserat.
- 16 Propter Evam homo saevam
accepit sententiam,
per Mariam habet viam
quae ducit ad patriam.
- 17 Haec amanda et laudanda
cunctis specialiter;
venerari et precari
debet illam jugiter.
- 18 Ipsam posco quam cognosco
posse prorsus omnia,
ut evellat et repellat
quaecumque sunt noxia.
- 19 Ipsa donet ut quod monet
ejus natus faciam,
et finita carnis vita
laetus hunc aspiciam.

1. Egun osoan Maria
gorets, ene gogoa.
Ospatu haren jai eta
bizitza oparoa.
2. So egin eta miretsi
hark duen goierea.
Deitu ama zoriontsu
eta Birjin donea.
3. Gur egin, bekatu-meta
astunetik atera
eta okerren ekaitzak
zu ez zaitzan urpera.
4. Beronek zeruko onak
eskuratu dizkigu;
Erregina honek Jainko-
graziz argitu gaitu.
5. Ene mihi, birjina ama
gorena ederretsi.
Eman zitzaigun zigorra
aise zuen itzuri.

6. Aspergabe egin munduko
Erreginari kanta.
Haren onak zabal beti
hura ahotan hartuta.
7. Nire zentzun orok hari
emaiozue aintza;
izan sarritan birjina
donearen oroitza.
8. Inor ez da hainbesteko
hizlari, egokiro
agertzeko goratzarrez
haren duintasun oro,
9. Denak poz, gorets bezate
Jainko-Ama Birjina.
Inork haren parekorik
ontzea bai ezina.
10. Haren merituak inork
ezin azaldu aski.
Egindako oro haren
menpean dira bizi.
11. Gogo onekoen mesede
dadina esan behar;
haren omenez saiatu
naiteke aki, zear.

12. Maria inork ez du neurritz
ederretsiko, zinez.
Baina, harro-ergela, soil,
hura isildu nahiez.
13. Haren bizitzak, zerutar
irakatsiz, herejeen
arrazoi eta gezurrak
ezereztu zituen.
14. Haren ohituren loreak
Eliz-apaingarrria.
Esan-eginetan badu
berarizko grazia.
15. Ebaren obenez zeru-
atea itxi zitzaigun;
hau izan zen zabaltzaile
esaneke-sinestun.
16. Ebagatik hartu zuen
gizonak epai latza.
Mariaren bidez badu
bikdea aberrirantza.
17. Guztioak gorai patu hau
eta izan maite-maite.
Gurtza eta otoitza zor
zaizkie betiere.

18. Badakit ahal duela
dena eta eskean
natorkio, kaltegarri
oro ken, urrun dezan.

19. Lagun nazala Semeak
agindua betetzen,
pozez ikusteko beratu
bizitzaren ondoren,

KLERIGO ALDERRAIK

Klerigo hitz horrekin edo apaiztua dena edo horretarako ikasten dabilena uler daiteke. Beraz, hemen ez pentsa denak apaiz direnik. Bazeuden euren artean ikasle gazteak Unibertsitate batetik baistera zeziltzanak, bizitzatik gehiago ikasiz liburuetatik baino. Egia, klerigo alperrak eta badaezpadakoak ere bazeuden tartean; eta kanonigo jakitun bat edo beste, bizimodu lasaiak iguina ematen ez ziona. X. gizaldiaren hasieran Sens-ko apezpikuak ilea arras moztutea agindu zien, apaiz-tonsuratik arrastorik eraman ez zezaten. 1227. urteko Treveris-ko Kontzilioak galera zi egin zien mezatan Sanctus eta Agnus Dei esaterakoan abestutea. "Clericos joculatores, seu goliardos aut bufones" Bonifazio VIII. Aita Santuaren erabakiz apaiz-eskubideetatik at gelditu zirenak.

Teologi-ezagupena dariela doaz batera bestera abestuten, alaitasunez, bizitasunez eta errealismo gordinez. Beren girorako iraultzaile kutsuz ageri zaizkigu, zer esanik ez.

Bildumarik ospetsuena CARMINA BURANA izenekoa dugu, Beuron, Alemania-ko beneditar abatetxetik datorrelako.

Hona hemen CARMINA POTATORIA horietatik erakusgarri batzuk:

- 1 Potatoes exquisiti,
 licet sitis sine siti,
 et bibatis expediti
 et scyphorum inobliti:
 scyphi crebro repetiti
 non dormiant,
 et sermones inauditi
 prosiliant.
- 2 Qui potare non potestis,
 ite procul ab his festis!
 non est locus hic modestis:
 devitantur plus quam pestis
 inter laetos mos agrestis
 modestiae,
 et est suae certus testis
 ignaviae.
- 3 Si quis latitat hic forte,
 qui non curat vinum forte,
 ostendantur illi portae:
 exeat ab hac cohorte!
 plus est novis gravis morte,
 si maneat;
 si recedat a consorte,
 tunc pereat!

1. Edale bikain eta on,
 nahiz egarri gabe egon,
 arin ardoari emon,
 ontziei egin jaramon,
 ontziol, ardura klin klon,
 ez eman jai,
 hizketaldia oxtion
 legez jarrai.
2. Ezin duzuenok edan,
 alde, utz jaiok baketan!
 Neurritsuak hemen sobran,
 izurria bailirean.
 Neurria pozaldietan
 gauza txarra,
 laster ikusiko zelan
 den alperra.
3. Eta hemen balogo inor
 arde latzarekin lotsor,
 erakuts ateak bizkor!
 Alde gugandik! Bada hor
 geldituz gero kaltakor
 zaigu, ziur.
- Kideren bat dela aldakor?
 Hil, eta agur!

1 Bacche, benevenies
gratus et optatus,
per quem noster animus
fit laetificatus.

Istud vinum, bonum vinum,
vinum generosum
reddit virum curialem,
probum animosum.

2 Bacchus forte superans
pectora virorum
in amorem concitat
animos eorum.

Istud vinum...

3 Bacchus lenis leniens
curas et dolores
confert iocum, gaudia
risas et amores.

Istud vinum...

4 Bacchus numen faciens
hominem iucundum
reddit eum pariter
doctum et facundum.

Istud vinum...

5 Bacche, deus inclite,
omnes hic adstantes
laeti sumus munera
tua praelibantes.

Istud vinum...

1. Bako, ongi etorria,
atsegin-maitea.

Zugatik dugu pozez
beterik barnea.

Halako ardo onak,
gozoaren gozoz,
apaiz-jendea itzultzen
dizu zintzo, gogoz.

2. Bakok betetzen daki
gizonen bularra;
haien gogoan sortzen
maitetasun-garra.

Halako ardo onak...

3. Bako gozo, min eta
kezken gozagarri;
jolas, poz, barregura,
maitasun-bizgarri.

Halako ardo onak...

4. Bako, goi-argi, arrai
dagizu gizona,
baita ere ikasia
eta hiltun ona.

Halako ardo onak...

5. Bako, jaungoiko eder,
hemen gauden denok
pozik dastatzen tugu
zure obariok.

- 1 Deus largus in naturis
cunctis dedit creaturis
sua iura facere.
Ignis, aër, terra mare
consueverunt nobis dare,
largitatem colere.
- 2 Sit avari cista fracta,
cuius manus est contracta,
quia dare noluit.
Eius bursa dirumpatur
et in igne comburatur,
nulli namque profuit.
- 3 Monstruosa res, avare,
scias quod sit non donare
dignum anathemate.
Monstruosa res est quidem
iuro tibi per hanc fidem
quam cepi baptisate.
- 4 Sicut Paulus attestatur,
avaritia vocatur
idolorum servitus.
Hic avarus reprobatur
nec in caelis collocatur,
quia totus perditus.

1. Jaungoiko esku-zabala;
Hark eman denei ahala
berena egiteko.
Su, egurats, itsas-lurrak,
beti ere emankorrek,
oparo, guretzako.
2. Hauts zekenaren saskia
delako esku-otsia,
ez baita emanzale.
Haren boltsa apur dadin
izan bedi su-errekin,
ez baita inon urgazle.
3. Izugarria, zekena,
eman gura ez izana,
gaitzespenaren duina.
Izugarria da, zinez,
bataioko sinesmenez
egiten dizut zina.
4. Paulok halaxe esanda,
zekenkeria deitzen da
idoloen marrantza.
Zekena hemen alde bat
utzi eta zerutik at,
delako ondatu hutsa.

- 44 ESKARTAK: "Obsecro fieri obsecrationes, non eodem verbo utrumque dixit Apostolus, qui utique graece illam scripsit epistolam; sed pro eo quod in latino est, obsecro, ille graece dixit, Παρακαλῶ. Pro eo vero quod latinus vester habet, obsecrationes, ille posuit δέησεις. Proinde alii codices in quibus et nostri sunt, non habent obsecrationes, sed deprecationes. Tris porro quae sequuntur, orationes, interpelationes, gratiarum actiones, plerique latini codices sic habent.
13. Unde si velimus secundum latinae linguae proprietates ista discernere more loquendi, nostram vel qualemcumque sententiam fortasse tenebimus; sde mirum si sententiam graeci sermonis vel consuetudinis obtinebimus. Precationem, et deprecationem, multi nostri hoc idem putant, et hoc quotidiano usu iam omnino praevaluit. Qui autem distinctius latine locuti sunt, precationibus utebantur in optandis bonis, deprecationibus vero in devitandis malis. Precari enim dicebant esse precando bona optare; imprecari mala, quod vulgo iam dicitur, maledicere: deprecari autem, mala precando depellere. Sed usitatum iam loquendi modum potius sequamur; et sive precationes sive deprecationes invenerimus, quas graeci δέησεις vocant,

non putemus emendandum esse. Orationes, vero quas graecus habet προσευχάς distinguere a precibus vel precationibus omnino difficile est. Quod vero quidem codices non habent, orationes, sed adorationes, quia non dictum est in graeco ευχάς, sed προσευχάς; non arbitror scienter interpretatum; προσευχάς enim orationes dici a Graecis notissimum est. Et utique aliud est orare, aliud adorare. Denique non isto verbo, sed alio legitur in graeco, Dominum tuum adorabis; et Adorabo ad templum sanctum tuum; et si qua similia.

14. Pro interpellationibus autem quod nostri habent secundum codices, credo, vestros, postulationes posuisti. Haec interim duc, id est quod aliqui postulationes, alii interpellationes interpretati sunt, unum verbum transferre voluerunt quod graecus habet ἐντεύξεις. Et profecto advertis, et nostri aliud esse interpellare, aliud postulare. Non enim solemus dicere, Postulant interpellaturi, sed Interpellant postulari; veruntamen ex vicinitate verbum usurpatum, cui propinquitas ipsa impetrat intellectum, non est velut censoria notatione culpandum. Nam et de ipso Domino Jesu Christo dictum est quod interpellat pro nobis: num quidnam interpellat, et

non etiam postulat? Immo vero quia postulat, pro eo est positum, interpellat. Evidenter quippe alibi de eo dicitur: Et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum iustum, et ipse est exoratio pro peccatis nostris. Quamquam fortassis codices apud vos etiam in eo loco de Domino Jesu Christo non habent, interpellat pro nobis, sed postulat pro nobis: in graeco enim, quo verbo hic positae sunt interpellationes, quas ipse posuisti postulationes, ipsum et illic verbum est, ubi scriptum est, interpellat pro nobis.

15. Cum igitur et qui precatur oret, et qui orat precetur, et qui interpellat Deum, ad hoc interpellat ut oret et precetur; quid sibi vult quod ista ita posuit Apostolus, ut non sit eorum negligenda distinctio? Excepto itaque nomine generali, et salva loquendi consuetudine, secundum quam sive dicas praecationem, sive orationem, sive interpellationem vel postulationem, una eademque res intelligitur; aliqua etiam singulorum istorum proprietas inquirenda est; sed ad eam liquido pervenire difficile est: multa quippe hinc dici possunt quae improbanda non sint.

16. Sed eligo in his verbis hoc intelligere, quod o

mnis vel pene omnis frequentat Ecclesia, et precatio-
 nes accipiamus diotas, quas facimus in celebratio-
 ne Sacramentorum, antequam illud quod est in Do-
 mini mensa incipiat benedici: orationes, cum benedi-
 citur et santificatur, et ad distribuendum comminui-
 tur, quam totam petitionem fere omnis Ecclesia domi-
 nica oratione concludit. Ad quem intellectum etiam
 verbi graeci origo nos adiuvat. Nam eam quam dicunt
 εὐχή, raro ita Scriptura ponit ut intelligatur o-
 ratio: sed plerumque et multo usitatus votum appe-
 lat εὐχή, προσ-εὐχή vero, quod verbum ita pos-
 itum est unde tractemus, semper orationem vocat. Un-
 de hanc verbi originem, sicut superius dixi, nonnu-
 li minus erudite intuentes, προσ-εὐχήν non orati-
 onem, sed adorationem dicere voluerunt, quae potius
 προσ-κυνέσις dicitur: sed quia oratio interdum vo-
 catur εὐχή, adoratio putata est προσ-εὐχή. Po-
 rro si usitatus, ut dixi, in Scripturis votum appe-
 llatur εὐχή, excepto nomine generali oratio-
 nis, ea proprie est intelligenda oratio, quam faci-
 mus ad votum, id est προσ-εὐχήν. Voveantur autem
 omnia quae offeruntur Deo, maxime sancti altaris o-
 blatio, quo Sacramentum predicatur nostrum illud vo-
 tum maximum, quo nos vovimus in Christo esse mansu-

ros, utique in compage corporis Christi. Cuius rei
 Sacramentum est, quod unus panis, unum corpus multi-
 sumus. Ideo in huius sanctificationis preparatione,
 existimo Apostolum iussisse proprie fieri προσευχάς.

id est orationes, vel ut nonnulli minus perite
 interpretati sunt, adorationes; hoc est enim ad vo-
 tum, quod usitatus in Scripturis nuncupatur εὐχή.
 Interpellationes autem, sive, ut vestri codices ha-
 bent, postulationes fiunt cum populus benedicitur:
 tunc enim antistites, velut advocati, susceptos suos
 per manus impositionem misericordissimae offerunt
 potestati." (Epistola 149, 12...)

Othoizten zaitut egin ditezen othoitz, ... (Duvoisin)
 Apostoluak ez zituen esan gauza biak berba berdinez,
 grekoz idatziriko eskutitz haretan; aitzitik, latinez-
 koan obsecro dakarrena, harek grekoz Παρακαλῶ esan
 zuen. Eta latinezko zuenak obsecrationes dakarrena,
 harek δεήσεις ipini zuen. Beraz, beste kodize batzuk,
 eta horien artean geureek, obsecrationes—en ordez de-
 precatioes dakarte. Hurrengo datozen beste hirurak,
 orationes, interpellationes, gratiarum actiones, (erre-
 kei, galde, esker onak: Duvoisin) latinezko kodizerik
 gehienek halaxe dakarte.

13. Hortaz, lati-hizkuntzaren arauera hauek bereizi
 nahi baditugu hitz egitean ohi den bezala, gurea e-

do beste edozein erataraz emanen dugu;halere,nekez, grekoz ohi denari eusten badiogu.Precationem eta deprecationem gure arteko askok bat jotzen dute.Eguneroko hizketan,behintzat,horrela izaten da,honez gero.Baina latinez zehatz samar mintzatzen zirenek precationibus(eskariak)gauza onak eskatzeko, eta deprecationibus(arrenak)gauza txarrak albortzeko erabiltzen zuten.Precari(eskatu),bada,esaten zuten zela eskariz gauza onak bilatu.Imprecari,aldiriz,(arao egin)gauza txarretarako,orain jendeak maledicere,biraokatu,maurikatu,esaten duena.Eta deprecari(arren egin)eskariz gauza txarrak uratu.Dena dela,lot galkizkion orain arrunta den hizketa moduari.Eta precationes(eskariak)edo deprecationes(arrenak)irakurri,horiek grekoz δέησεις ,ez dezagun uste ezer zuzendu behar denik.Orationes(otoitzak), grekoz προσευχάς,precibus(erregu)eta precationibus(arrenak)bereizten arras zaila da.Bestalde,kodize batzuk orationes(otoitzak)-en ordez adorationes(gurtza)dakarte,grekoz ez dakarrelako ευχάς (otoitz), προσευχάς (-ekiko otoitz)baizik.Ez dut uste jakitun baten itzulpena denik.προσευχάς grekoentzat otoitzak direla gauza nabaria da oso.Bai,ba,gauza bat da orare(otoitz egin)eta beste bat adorare(-ren ondoan otoitz egin).Gainera,grekoz ez da esaten a-

ditz honekin,beste batekin baizik:Zure Jaun eta Jaungoikoa gurtuko duzu;eta harako Zure jauretze santuan gur egingo dizut,eta horrelako beste batzu.

14.Interpellationibus horri buruz,guretan datorrenez,zuen kodizeetan,uste dut,eskakizunak ipini dituzu.Esan-nahi biek,batzuk eskabideak,bestetzuk galdeak ulertu zutenak,grekozko hitz bakarra itzuli nahi izan zuten,hots, ἐντεύξεις .Ohartuko zinen,eta jakin badakizu,gauza bat dela galdetu eta beste bat eskatu.Ez dugu esan ohi,eskean datoz galdetzeko gero,baizik eta galdezka datoz eskatzekotan.Elabaina,antzekoa delako hitza nahasi bada,antzekotasunak berak dakar gero ulermena,ez dago zertan eritzi gogorregiz epaitu.Jesukristogatik beragatik esan zen eta,guregatik (gure alde)galdezka dagoela.Eta zer,zerbaiten galdeza eta ez eskez?Horrexagatik,ba,ipini da galde,eske egiten duelako,hain zuzen ere.Beste leku batean ere esaten da berari buruz:inork bekaturik balegi,badugu aldezle bat Aitarene baitan,Jesukristo zuzena,eta bera dugu otoizlari gure bekaturen alde.Beharbada,zuen kodizeek ere idatzune horretan Jesukristo Jaungatik ez dakarre gure alde galdez,baizik eta gure alde eskez.Grekoz,bada,hemen galdeak eta zuk eskeak ipini dituzun lekuan,berba berdina dator,gure alde galdez idatzita datorren horretan.

15.Ea, bada:eske dagoenak otoitz ere egitendu;otoitz da-
gianak,aldiz,eskatu.Jaungoikoari galdez dagokiona,ho-
rretarakoxe dago galdez,otoitz eta eskea egiteko.Be-
raz,zertarako ipini zituen hola hauek Apostoluak,eu-
ren arteko aldeak kontutan hartu behar bada?Izen oro-
korrak alde batera utzirik,eta hüzkeraz adierazi ohi
dena ahantzi gabe,precazionem(arrena),orationem(otoi-
tza),interpellationem(galdea)edo postulationem(eska-
ria)esan gauza bera aitzen dugu eta,guztiok banan
banan hartuta zerbaiten bereizten bid e dira.Baina
horra heltzea zaila benetan.Esan hau eta beste egin
liteke,baina nork daki!

16.Ene gardiz,hitz hauetan han eta hemen Eliza o-
soak edo ia osoak ulertzen duena ulertu behar da:
precaziones(arrenak)Sakramentua ospatzean egiten di-
tugunak,Jaunaren mahaian dagoen hura bedeinkatzen
hasi baino lehen:orationes(otoitzak)bedeinkatzean
eta sagara-aldian,eta banatzeko zatitzen denean;es-
kari hau ia Eliza osoak Jaunaren otoitzez amaitzen
du.Hori ulertzeko grekozko berbaren jatorriak ere
lagunduko digu: εὐχή esaten den hori Idazteunak o-
so bakan dakar otoitza adierazteko;gehienetantsu
εὐχή eskintzari esaten zaio;eta προσ-ευχή ,hitz
hori berori bait dakar,guk ari dugunerako, beti ere
otoitzaren esanguraz.Hitzaren jatorria,lehen esan

dudanez,batzuk jakituri gitxiz ulertu eta προσ-ευχή ν
otoitzaren lekuan gurtza eman zuten, egokiago προσ-
κυνέσις esan ohi dena,alegia.Alabaina,batzutan
otoitzari εὐχή esaten zaio eta, προσ-ευχή gurtza-
tzat hartua izan da.Esan dudanez,Idazteunean,sarri
askotan εὐχή eskintza deitzen bada,otoitzaren izen
arrunta kenduta,otoitza berariaz ulertu behar da
eskintzerakoan egiten duguna,hau da, προσ-ευχή ν .
Eskini egiten dira Jaungoikoari emanak oro,batez e-
re,altare santuango eskintza;horregatik Sakramen-
tu esaten zaio gure eskintzarik handienari;bertan
Kristorengan izango garelako eskintza egiten dugu,
eta baita Kristoren gorputzeko elkartasunean ere.
Sakramentua horretan datza,asko ogi bakarra eta
gorputz bakarra garela.Beraz,elizkizun santu ho-
nen gertakuntzarako uste dut agindu zuela berezi-
ki Apostoluak προσευχάς. egitea,hau da,otoitzak.
Edo eta ezagutza-maila gitxiagoko batzuk aitu zute-
nez,gurtza.Hau eskintza egiterakoan ohi da,Idazte-
unean sarri εὐχή deitzen dena.Galdeak,berriz,e-
do zuen kodizeek dakartenez,eskariak,herria bede-
inkatzen denean datoz.Orduan apaizek,aldeziek be-
zalaxe,beren ardurapekoak,eskuak ezarriz,ahaldun
guztiz errukierrari eskintzen dizkiote.

- Bai, halaxe da. San Paulo-k gre. koz idatzi zituen bere eskutitzak. Hona hemen, hitz hauek dakartzan eskutitzaren hasiera; orijinala Joseph M. Bover, S.J.-koak bere "Novi Testamenti Biblia Graeca et Latina"; Martiri, MCMLIII; Timoteo-ri lehenengo gutuna)

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ Α

1 ¹ Παυλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν ² Τιμοθέω γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ Πατρὸς καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ Κυρίου ἡμῶν.

.....

2 ¹ Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώ-

.....

- Jakinguraz inor balego, hona hemen euskal itzultzaileek nola eman duten pasarte hau:

C A P. I I.

1 Xhortatzen aut bada gauça gucién aitzinetic eguin ditecē requestác, othoitzeac, supplicationeac, *eta* remerciandúac guizon guciacatic:

(Joannes Leizarraga; "Iesus Christ Gure Iaunaren Testamentu Berria"; 1571)

II. KAP.

BERAZ, gauza orotarik lehena, othoizten zaitut egin ditezen othoitz, errekei, galde, esker onak gizon guzien-tzat,

(Bible Saindua"; Duvoisin, 1810-1891)

II

Gucien alde otoi egin bear

L enbizi gura dut aŕen, otoi, eske ta eskeŕ egitea gizakume oroen alde;

(Olabide`tar Erraimun, S.J.; "Itun Berria"; Bilbo, 1931)

Gizaki guztien alde otoitz egin bearra.

- 2 ¹ Gizaki guztien alde eskari, otoitz, erregu ta esker-
-emateak egin ditezela eskatzen dizut lenen;

(Itun Berria; Orixe-Zugazti; 2. argitalpena, 1974)

Jainkoak gizaki guztiak salbatzea nahi du

- 2 ¹ Hau eskatzen dizut lehenengo: otoitz, erregu eta
esker-emateak egiteko gizaki guztien alde, ² eta erre-

("Itun Berria"; Elizbarrutiko Argitaldaria,
Donostia, 1980)

Gizaki guztien aldeko otoitza

- 2 ¹ Ezer baino lehen, gizaki guztien alde eskari, otoitz, erregu eta
esker-emateak egiteko eskatzen dizut:

(Elizen Arteko Biblia; edit. Pax, 1983)

Gizon guztien alde otoitz
egin-bearra

- 2 ¹ Gizon guztien alde eskari,
otoitz, erregu ta esker-emateak
egin daitezela eskatzen dautsut le-
nen;

(Euskal Biblia; J. Kerexeta; 1976, Bilbo)

EUSKAL ITZULPENEN KONPARAKETA

Παρακαλῶ

Exhortatzen aut bada Beraz... othoizten zaitut gura dut arren
(Leizarraga) (Duvoisin) (Olabide)

eskatzen dizut (dautsut)

(Orixe-Zugazti; Elizbarrutiko "Itun Berria"; Elizen arteko Biblia; Kerexeta)

ποιεῖσθαί

egin ditezela (Leizarraga-Duvoisin) (Olabide) (Elizbarrutia) (Orixe-Zugazti-Kerexeta)
egin ditezela (daitezela) (Eliz-arteko.)

Εὐχαριστίας.

remerciamentuak (Leizarraga)	esker onak (Duvoisin)	esker ogitea (Olabide)
	esker-erateak (emoteak) (enparau guztiak)	

ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων.

guciogatic (Leizarraga)	guzientzat (Duvoisin)	-en alde (enparau guztiak)
gizen (Leizarraga-Kerezeta) Duvoisin	gizokume (Olabide)	gizaki (Orixe-Zugarti, Elizbarrutiko; Elizarteko.)

Legezko gordailua:BI-937-86.